



Senčno poročilo o doseganju ciljev digitalnega desetletja Slovenije na področju digitalne vključenosti

mag. Simon Delakorda, Inštitut za elektronsko participacijo

(Ljubljana, 10. julij 2024, dopolnjeno 15. november 2024)

Izjava o odgovornosti

Besedilo je izključno odgovornost avtorja in ne odraža nujno stališč in mnenj European Citizen Action Service (ECAS) ali Komisije Evropske unije (Komisija). Zanje ne moreta biti odgovorna niti ECAS niti Komisija.

Besedilo je na voljo pod pogoji licence Priznanje avtorstva 4.0 Mednarodna ([CC BY 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)).

Naslovna slika: Evropska komisija
<https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/factpages/digital-decade-2024-report-country-fact-pages>

Kazalo vsebine

UVOD.....	3
1 DIGITALNE SPRETNOSTI (KOMPETENCE).....	4
1.1 Cilji države Slovenije.....	4
1.2 Obdobje 2021-2023 brez napredka na področju digitalnih spretnosti.....	4
1.3 Ukrepi ministrstva za digitalno preobrazbo na področju digitalnih spretnosti v letu 2023.....	6
1.4 Učinki ukrepov na področju digitalnih spretnosti v letu 2023.....	7
1.5 Ukrepi Ministrstva za digitalno preobrazbo na področju digitalnih spretnosti v letu 2024.....	8
1.6 Priporočila Evropske komisije na področju digitalnih spretnosti.....	9
2 DIGITALNA INFRASTRUKTURA.....	9
2.1 Cilji države Slovenije.....	9
2.2 Počasnejši napredek na področju digitalne infrastrukture v obdobju 2021-2023.....	9
2.3 Ukrepi Ministrstva za digitalno preobrazbo na področju digitalne infrastrukture.....	10
2.4 Učinki dosedanjih ukrepov na področju digitalne infrastrukture.....	10
2.5 Priporočila Evropske komisije na področju digitalne infrastrukture.....	11
3 STRATEŠKO VLADOVANJE (UPRAVLJANJE) DIGITALNE PREOBRAZBE SLOVENIJE.....	11
3.1 Ugotovitve Evropske komisije v povezavi s strateškim upravljanjem.....	11
3.2 Nestvarno strateško vladovanje pri načrtovanju ciljev in ukrepov?.....	12
3.3 Priporočila Evropske komisije v povezavi s strateškim načrtovanjem.....	13
4 OSTALA PRIPOROČILA EVROPSKE KOMISIJE V POVEZAVI Z VKLJUČUJOČO DIGITALNO PREOBRAZBO.....	13
4.1 Usmerjenost na človeka, demokracija in varno digitalno okolje.....	13
4.2 Digitalne javne storitve.....	14
4.3 EDIC Digital Commons.....	15
5 PREDLOGI DOPOLNITEV NACIONALNEGA STRATEŠKEGA NAČRTA NA PODROČJU DIGITALNE VKLJUČENOSTI IN DIGITALNIH PRAVIC.....	15
5.1 Digitalne spretnosti (kompetence).....	15
5.2 Strateško vladovanje (upravljanje) digitalne preobrazbe.....	17
5.3 Uresničevanje splošnih ciljev programa politike Digitalno desetletje.....	17
5.4 Sodelovanje na evropski ravni.....	20
5.5 Ostali predlogi ukrepov.....	20

Izjava o financiranju

Projekt "[Sooblikovanje digitalnih politik v Sloveniji 2](#)" (CODIS 2) finančno podpira European Citizen Action Service (ECAS) z [dodeljeno subvencijo projekta EURECA](#) (European Citizenship Accelerator), ki ga sofinancira Program državljanj, enakost, pravice in vrednote Evropske unije.

UVOD

Evropska komisija je 2. julija 2024 v okviru programa politike evropskega digitalnega desetletja objavila drugo **poročilo o napredku pri doseganju digitalnih ciljev do leta 2030**¹. Poročilo vsebuje **analizo nacionalnih ukrepov** za uresničevanje ciljev digitalne preobrazbe EU, ki so jih pripravile države članice v nacionalnih strateških časovnih načrtih za digitalno desetletje².

Analiza Komisije ugotavlja, da glede na obstoječi trend napredka, **skupna prizadevanja držav članic ne bodo dosegla digitalnih ciljev EU**. Ugotovljene vrzeli pri doseganju ciljev kličejo **po dodatnih naložbah** na ravni EU in nacionalni ravni, zlasti na področjih digitalnih znanj in spretnosti, gigabitne povezljivosti, uporabe umetne inteligence in podatkovne analitike v podjetjih, proizvodnje polprevodnikov in zagonskih ekosistemov.

Pričujoče senčno poročilo povzema ključne **ugotovitve in priporočila Evropske komisije državi Sloveniji**³ v povezavi z ukrepi na področju **digitalne vključenosti** (digitalne kompetence in digitalna infrastruktura). Prav tako izpostavlja ugotovitve, ki se nanašajo na **strateško vladovanje (upravljanje) digitalne preobrazbe na nacionalni ravni**. Ugotovitve so dopolnjene s pregledom javno dostopnih podatkov o **izvajanju ukrepov v nacionalnem strateškem načrtu** v pristojnosti Ministrstva za digitalno preobrazbo in **uradnimi statistikami**, ki primerjalno merijo digitalne kompetence prebivalstva (SURS in EUROSTAT)⁴. Senčno poročilo vsebuje navedbe posameznih strani poročila Komisije in ugotovitve avtorja (op. a.).

V zaključku so na podlagi ugotovitev senčnega poročila in rezultatov [interdisciplinarnega strokovnega panela](#) in [delavnice za organizacije civilne družbe](#), ki sta bila organizirana v okviru projekta **CODIS 2**⁵, podani **predlogi dopolnitev nacionalnega strateškega načrta** za digitalno desetletje s poudarkom na digitalni vključenosti. Predlogi so bili predstavljeni na [tiskovni konferenci](#) ter **posredovani** Ministrstvu za digitalno preobrazbo in v informacijo Evropski komisiji.

Splošna ugotovitev poročila Evropske komisije glede Slovenije je ta, da navkljub izvajanju nekaterih ukrepov za doseg digitalnih ciljev desetletja, **splošni napredek in učinki na področju digitalne preobrazbe Slovenije še niso doseženi**. Slovenija se še vedno sooča z izzivi digitalne vključenosti kot so **izboljšanje osnovnih digitalnih spretnosti prebivalstva in zagotavljanje digitalne infrastrukture na podeželju ter dostop do uporabniku prijaznih digitalnih javnih storitev**.

Države članice EU morajo **do 2. decembra letos pregledati in prilagoditi svoje nacionalne časovne načrte**⁶, da bodo skladni s cilji programa politike evropskega digitalnega desetletja in jih posredovati Evropski komisiji.

1 Vir: https://slovenia.representation.ec.europa.eu/novice-dogodki/novice-0/porocilo-o-stanju-digitalnega-desetletja-2024-07-02_sl.

2 Vir: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/national-strategic-roadmaps>.

3 Vir: Evropska komisija (2024) Digital Decade Country Report 2024: Slovenia, dostop <https://ec.europa.eu/newsroom/dae/redirection/document/106696>.

4 Del podatkov je v obliki spletnih vizualizacij dostopen na povezavi <https://www.inepa.si/2024/07/10/vizualizacija-ukrepov-nacionalnega-strateskega-nacrta/>.

5 Vir: Projekt "Sooblikovanje digitalnih politik v Sloveniji 2" <https://www.inepa.si/2024/05/15/co-creating-digital-policies-in-slovenia-phase-ii-codis-2-project-information/>.

6 Vir: Nacionalni strateški načrt za digitalno desetletje <https://nio.gov.si/nio/asset/nacionalni+strateski+nacrt+za+digitalno+desetletje>.

1 DIGITALNE SPRETNOSTI (KOMPETENCE)

1.1 CILJI DRŽAVE SLOVENIJE

Slovenija je v nacionalni strateški načrt vključila na ravni EU usklajen cilj, da bo do leta 2030 imelo **80 % prebivalstva, starega od 16 do 74 let, vsaj osnovne digitalne spretnosti**⁷. Cilj namerava doseči z usposabljanjem 30 % prebivalstva v tej starostni skupini oz. **450.000 prebivalk in prebivalcev** (Poročilo EK, str. 23). Do leta 2030 bo Slovenija za doseg cilja izvedla **16 ciljno usmerjenih in dopolnilnih ukrepov** formalnega in neformalnega izobraževanja, ki bodo na letni ravni vključili 65.000 prebivalk in prebivalcev Slovenije. Nosilci ukrepov so Ministrstvo za digitalno preobrazbo (7), Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje (5), Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in inovacije (2), Ministrstvo za gospodarstvo, turizem in šport (1) in Ministrstvo za javno upravo (1) v skupni vrednosti dobrih **190 milijonov EUR** (Nacionalni načrt, str. 21). Velik del sredstev bo Slovenija zagotovila iz naslova nacionalnih virov financiranja. Cilj 80 % prebivalstva z vsaj osnovnimi digitalnimi kompetencami vključuje drugo največje število posameznih ukrepov v okviru posameznega cilja in drugi največjim proračunom po posameznih ciljnih v nacionalnem strateškem načrtu. Največ (17) ukrepov obsega cilj 100 % ključnih javnih storitev zagotovljenih in dostopnih na spletu, največji posamezni proračun (237 milijonov EUR) pa cilj dostop do gigabitnega omrežja za vse končne uporabniki na fiksni lokaciji (Poročilo EK, str. 33).

1.2 OBDOBJE 2021-2023 BREZ NAPREDKA NA PODROČJU DIGITALNIH SPRETNOSTI

Evropska komisija ugotavlja, da je uspešnost Slovenije pri uresničevanju cilja **na področju osnovnih digitalnih spretnosti pod povprečjem EU** (Poročilo EK, str. 6).

Leta 2023 je imelo po podatkih Eurostat⁸ **46,7 % prebivalcev Slovenije**, starih 16-74 let, **vsaj osnovne digitalne spretnosti**, kar je pod povprečjem EU (55,6 %). Delež prebivalstva z osnovnimi digitalnimi spretnostmi se je v Slovenija **v primerjavi z letom 2021 v povprečju zmanjšal za 3 %**, medtem ko se je EU v istem obdobju v povprečju povečal za 1,5 %. Evropska komisija med verjetnimi razlogi za padec navaja manjšo digitalno aktivnost prebivalstva, ki je lahko posledica manjšega obsega dela na daljavo ali spletnih nakupov v obdobju po epidemiji COVID-19 (Poročilo EK, str. 22).

Statistični podatki po različnih starostnih skupinah prebivalstva kažejo, da ima **le mlajši del prebivalstva Slovenije** starega od 16 do 24 let delež osnovnih digitalnih spretnosti nekoliko nad povprečjem EU (73 % v primerjavi z 70 %)⁹. Glede na leto z 2021 se je delež mladih z vsaj osnovnimi digitalnimi spretnostmi v tej starostni skupini **povečal za 9,6 %**.

Vse ostale starostne skupine prebivalstva se nahajajo pod povprečjem EU. Delež prebivalstva z

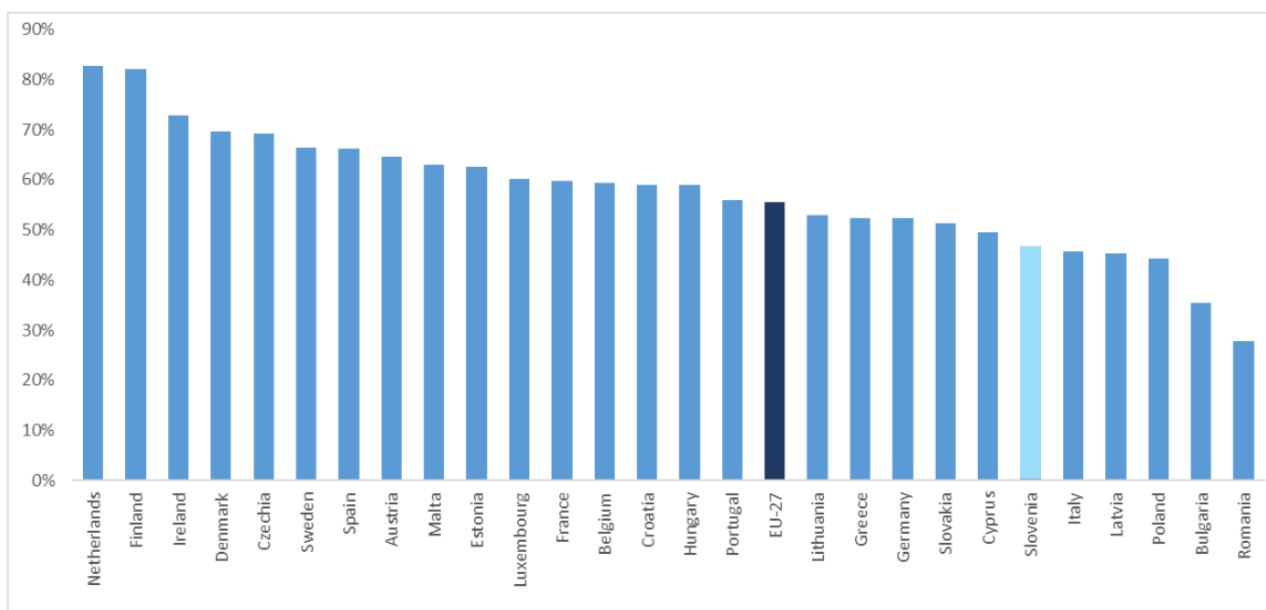
7 Osnovna digitalna znanja in spretnosti pomenijo sposobnost opravljanja z uporabo digitalnih sredstev vsaj ene aktivnosti, povezane z naslednjimi področji: informacije, komunikacija in sodelovanje, ustvarjanje vsebin, varnost in osebni podatki, ter reševanje problemov. Vir: Sklep o vzpostavitvi programa politike Pot v digitalno desetletje do leta 2030, dostop <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32022D2481&qid=1686823425778>.

8 Vir: <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/bookmark/30e800ae-5466-40fe-b214-358c3bcc8a98?lang=en>.

9 Vir: <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/bookmark/6177e366-b3be-42f0-aae4-8669645731b8?lang=en>.

vsaj osnovnimi digitalnimi spretnostmi v starostni skupini 25-54 let je 54,7 %, medtem ko je povprečje EU 64 %¹⁰.

Graf št. 1: Delež prebivalstva v državah članicah EU z vsaj osnovnimi digitalnimi spretnostmi v letu 2023¹¹



Posebej izstopajo razlike v osnovnih digitalnih spretnostih pri **starejšemu delu prebivalstva** starega med 55 in 74 let¹². V tej starostni skupini je imelo leta 2023 v Sloveniji vsaj osnovne digitalne kompetence 25,7 % starejših, v EU pa 37 %¹³. Pri čemer se je v primerjavi z letom 2021 delež starejših z vsaj osnovnimi digitalnimi spretnostmi v Sloveniji **zmanjšal za 5,8 %**, medtem ko se je ravni EU povečal za 2,4 %.

Tabela št. 1: Deleži osnovnih digitalnih spretnosti po starostnih skupinah prebivalstva Slovenije in dvoletni trendi njihove rasti oz. upadanja v primerjavi s povprečjem Evropske unije

Kazalnik / delež	SLO 2021	SLO 2023	Trend SLO	EU 2021	EU 2023	Trend EU	Razlika SLO / EU 2023
Osnovne digitalne spretnosti prebivalstva (16-74 let)	49,67 %	46,7 %	- 2,97 %	53,92 %	55,56 %	+ 1,64 %	- 8,86 %
Starostna skupina (16-24 let)	63,44 %	73,07 %	+ 9,63 %	71,17 %	69,98 %	- 1,19 %	+ 3,09 %
Starostna skupina (25-54) let	58,16 %	54,74 %	- 3,42 %	62,14 %	64 %	+ 1,86 %	- 9,26 %
Starostna skupina (55-74 let)	31,55 %	25,70 %	- 5,85 %	34,62 %	37,05 %	+ 2,43 %	- 11,35 %

10 Vir: <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/bookmark/eac3d136-e4f5-46f5-8809-afdce26fa39e?lang=en>.

11 Vir: Evropska komisija (2024). Digital Decade in 2024: Implementation and perspective (str. 116). Dostop <https://ec.europa.eu/newsroom/dae/redirection/document/106719>.

12 Na pobudo Mreže nevladnih organizacij za vključujočo informacijsko družbo in ostalih deležnikov bo Statistični urad RS v statistiko digitalnih spretnosti vključil tudi starostno skupino starejših 75+.

13 Vir: <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/bookmark/10be3e7f-2056-47b4-ae68-95529d3a86d7?lang=en>.

Podoben trend upadanja digitalnih spretnosti prebivalstva na dvoletni ravni je mogoče opaziti tudi pri **naprednih digitalnih spretnostih, pri katerih se Slovenija prav tako nahaja pod povprečjem EU** (18,9 % v primerjavi s 27,3 %). V primerjavi z letom 2021 se je delež prebivalstva z naprednimi digitalnimi spretnostmi znižal za slab odstotek z 19,7 %, povprečje EU pa se je istem obdobju zvišalo za slab odstotek z 26,5 %¹⁴.

1.3 UKREPI MINISTRSTVA ZA DIGITALNO PREOBRAZBO NA PODROČJU DIGITALNIH SPRETNOSTI V LETU 2023

Po podatkih Ministrstva za digitalno preobrazbo je bilo v letu 2023 v različne programe za razvijanje digitalnih spretnosti vključenih 5200 mladih ter 29.000 odraslih in starejših¹⁵. Ministrstvo je prav tako objavilo novico, da je 5533 starejših zaradi projekta Mobilni heroji bistveno povečalo svoje digitalne spretnosti¹⁶ (informacija o tem, na kakšen način je ministrstvo ugotovljajo bistveno povečanje, v novici ni navedena). Skupna vrednost usposabljanj za krepitev digitalnih kompetenc prebivalstva v letu 2023 je znašala dobrih 13 milijonov evrov.

Tabela št. 2: Pregled izvedenih javnih naročil in javnih razpisov Ministrstva za digitalno preobrazbo za krepitev digitalnih spretnosti prebivalstva v letu 2023¹⁷

Ukrep	Ciljna skupina	Št. vključenih prebivalcev	Trajanje	Vrednost v EUR
Izvedba usposabljanj za starejše z mobilno enoto (https://www.enarocanje.si/#/pregled-objav/471617)	Starejši 55+	vsaj 2700	06.04.2023 - 31.12.2023	121.695,00
Izvedba usposabljanj za starejše z mobilno enoto 2 (https://www.enarocanje.si/#/pregled-objav/476396)	Starejši 55+	vsaj 2100	23.05.2023 - 31.12.2023	106.841,50
Javni razpis za sofinanciranje izvajanja neformalnih izobraževanj za odrasle na področju digitalnih kompetenc za leto 2023 (https://www.gov.si/zbirke/javne-objave/javni-razpis-za-sofinanciranje-izvajanja-neformalnih-izobrazevanj-za-odrasle-na-podrocju-digitalnih-kompetenc-za-leto-2023-ir-ddk-2023/)	Stari 30 let+	ciljna vrednost 23.830 (za leto 2023)	oktober 2023 - 31. 12. 2023	5.900.000,00
Izvedba pilotnih usposabljanj za ženske s področja IKT (https://www.enarocanje.si/#/pregled-objav/471617)	Ženske 18 let+	Vsaj 180	28.08.2023 - 15.12.2023	170.000,00

14 Vir: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/isoc_sk_dskl_i21/bookmark/table?lang=en&bookmarkId=45e14dbf-594e-4639-8ba3-bddd9cc4406f.

15 Vir: <https://www.gov.si/novice/2024-01-12-vec-tisoc-mladih-in-starejsih-lani-zacelo-z-digitalnim-opismenjevanjem/>.

16 Vir: <https://www.gov.si/novice/2023-12-29-5533-starejsih-ima-zaradi-mobilnih-herojev-bolise-digitalne-spretnosti/>.

17 Vir: https://www.gov.si/zbirke/javne-objave?status=* &titleref=&publisher%5B%5D=3750&type=&year=0&nrOfItems=100.

objav/487248)				
Javni razpis za sofinanciranje usposabljanj otrok in mladih za krepitev digitalnih kompetenc ter spodbujanje in promocijo naravoslovnih in tehniških poklicev (https://www.gov.si/zbirke/javne-objave/javni-razpis-za-sofinanciranje-usposabljanj-otrok-in-mladih-za-krepitev-digitalnih-kompetenc-ter-spodbujanje-in-promocijo-naravoslovnih-in-tehniskih-poklicev/)	Otroci in mladi med 6. in 29. letom starosti, dekleta in ženske, stare med 6 in 29 let	6345 (1. rok)	September 2023 - 31. 12. 2023	1.034.235,00
Dodatni ukrep				
Digi Info točke (cilj naročila je bil tudi dvig digitalnih kompetenc vseh ciljnih skupin) https://www.enarocanje.si/#/pregled-objav/492387	Prebivalkam in prebivalcem RS	Ni navedeno v javnem naročilu / sklenjeni pogodbi. V aneksu z dne 1. 4. 2024 so določene ciljne vrednosti o obisku posameznih lokacij Digi info točk	13.09.2023 - 30.11.2024	5.816.310,96

1.4 UČINKI UKREPOV NA PODROČJU DIGITALNIH SPRETNOSTI V LETU 2023

Evropska komisija ugotavlja, da Slovenija izkazuje **zelo omejen napredek na področju digitalnih spretnosti prebivalstva** navkljub številnim ukrepom (javnim naročilom in javnim razpisom), ki so namenjeni tako mladim kot odraslim, starejšim in ranljivim skupinam (Poročilo EK, str. 22).

Evropska komisija je **načrtovane ukrepe Slovenije** v nacionalnem strateškem načrtu ocenila tudi v razmerju do stanja na področju digitalnih spretnosti v letu 2023. Po mnenju komisije intenzivnost in obseg ukrepov **nista skladna z visoko stopnjo ambicioznosti pri načrtovanju dinamike doseganja cilja** 80 % prebivalstva z vsaj osnovnimi digitalnimi spretnostmi (Poročilo EK, str. 23).

Evropska komisija ob tem opozarja, da je ciljna vrednost 80 % prebivalstva do leta 2030 **povezana s skromnim izhodiščem** (Poročilo EK, str. 23). V letu 2023 je bilo to izhodišče 46,7 % prebivalstva.

Vprašljivi so tudi učinki ukrepov, ki se izvajajo prek javnih naročil kot so Mobilni heroji, za katerega ministrstvo trdi, da je več kot 5.000 starejših v štirih urah usposabljanj bistveno izboljšalo svoje digitalne spretnosti (op.a.).

Učinki ukrepov Ministrstva za digitalno preobrazbo, ki so se zaključili v letu 2023, zaradi **časovne distance** še niso zajeti v podatkih Eurostat. Statistični podatki na nacionalni ravni se zbirajo v drugi četrtini leta, Eurostat pa jih objavi ob koncu leta¹⁸. Morebitne učinke izvedenih ukrepov v letu 2023 in v začetku leta 2024 bodo mogoče ugotavljati ob koncu leta 2024 (op. a.).

18 Vir: Eurostat metodološka pojasnila za kazalnik digitalne spretnosti prebivalstva https://ec.europa.eu/eurostat/cache/metadata/en/isoc_sk_dskl_i21_esmsip2.htm.

1.5 UKREPI MINISTRSTVA ZA DIGITALNO PREOBRAZBO NA PODROČJU DIGITALNIH SPRETNOSTI V LETU 2024

Ministrstvo za digitalno preobrazbo je po javno dostopnih podatkih¹⁹ v letu 2024 objavilo dve novi javni naročili in nov javni razpis za usposabljanja na področju digitalnih kompetenc. Skupaj je bilo po podatkih ministrstva do konca avgusta 2024 v usposabljanja za digitalno opismenjevanje prebivalcev vključenih več kot 9140 otrok in mladih ter skoraj 27 tisoč odraslih in starejših, med njimi več kot 8300 starejših od 55. let²⁰.

Zaradi časovne distance pri statističnem merjenju bodo podatku o deležu prebivalstva z digitalnimi spretnostmi znani konec leta 2024, pri čemer bodo zajeli učinke projektov in javnih naročil, ki so se izvajali do druge četrtine leta. Celoten obseg učinkov izvedenih ukrepov v letu 2024 bodo razviden v statističnih podatkih za leto 2025 (op. a.).

Tabela št. 3 Objavljena javna naročila in javni razpisi ter tekoči ukrepi Ministrstva za digitalno preobrazbo za krepitev digitalnih spretnosti prebivalstva v letu 2024

Ukrep	Ciljna skupina	Št. vključenih prebivalcev	Trajanje	Vrednost v EUR
Izvedba usposabljanj za starejše z mobilno enoto - Mobilni heroji https://www.enarocanje.si/#/pregled-objav/816480	Starejši 55+	vsaj 4200	20.05.2024 - 30.11.2024	277.574,40
Javni razpis za sofinanciranje usposabljanj otrok in mladih za krepitev digitalnih kompetenc ter spodbujanje in promocijo naravoslovnih in tehniških poklicev (https://www.gov.si/zbirke/javne-objave/javni-razpis-za-sofinanciranje-usposabljanj-otrok-in-mladih-za-krepitev-digitalnih-kompetenc-ter-spodbujanje-in-promocijo-naravoslovnih-in-tehniskih-poklicev/)	Otroci in mladi med 6. in 29. letom starosti, dekleta in ženske, stare med 6 in 29 let	17.340 (2. rok)	1.1.2024 - 31.12.2024	2.826.420,00
Javni razpis za financiranje izvajanja neformalnih izobraževanj za odrasle na področju digitalnih kompetenc za leti 2024 in 2025 (https://www.gov.si/zbirke/javne-objave/javni-razpis-za-financiranje-izvajanja-neformalnih-izobrazevanj-za-odrasle-na-podrocju-digitalnih-kompetenc-za-leti-2024-in-2025-jr-ddk-2024-2025/)	Odrasli 30 let+	od 25.530 do 38.295	2024-2025	5.999.550,00
Dodatni ukrepi				
Svetovanje in uporabniška podpora prebivalkam in prebivalcem pri uporabi digitalnih javnih storitev (Digi info točke) https://www.enarocanje.si/#/pregled-objav/816480	prebivalke in prebivalci RS	Najmanj 4608 svetovanj, 12 enournih dogodkov z najmanj 25	01.12.2024 - 30.11.2025	3.586.800,00

19 Vir: https://www.gov.si/zbirke/javne-objave?status=*%5D=3750&type=&year=0&nrOfItems=100

20 Vir: <https://www.gov.si/novice/2024-08-30-svetovni-dan-pismenosti-digitalno-opismenjevanje-za-digitalno-vkljucevanje/>.

1.6 PRIPOROČILA EVROPSKE KOMISIJE NA PODROČJU DIGITALNIH SPRETNOSTI

V skladu s predhodnim Poročilom o stanju digitalnega desetletja za leto 2023²¹, v katerem je Evropska komisija priporočala povečanje ravni osnovnih digitalnih spretnosti prebivalstva, je po mnenju komisije **Slovenija zelo dejavna pri odpravljanju primanjkljaja** na področju osnovnih digitalnih spretnosti (Poročilo EK, str. 23). Vendar pa izzivi pri izboljšanju osnovnih digitalnih spretnosti prebivalstva ostajajo.

Evropska komisija priporoča Sloveniji, da **pospeši prizadevanja na področju osnovnih digitalnih spretnosti** z okrepljenim in intenzivnejšim sodelovanjem med javnimi in zasebnimi akterji (Poročilo EK, str. 7). Komisija prav priporoča predložitev **dodatnih ukrepov** za izboljšanje digitalne usposobljenosti prebivalstva.

Glede na **skromno izhodiščno vrednost** (46,7 %) bo Slovenija morala za dosega cilja do leta 2030 povečevati delež prebivalstva z vsaj osnovnimi digitalnimi spretnostmi **za 4,76 % na letni ravni**. Tolikšno povečanje je v obdobju 2021-2023 uspelo samo dvema članicama EU (Češki in Madžarski) (op. a.).

2 DIGITALNA INFRASTRUKTURA

2.1 CILJI DRŽAVE SLOVENIJE

Slovenija je v nacionalni strateški načrt vključila na ravni EU usklajene cilje na področju digitalne infrastrukture do leta 2030. Med njimi je tudi cilj, da bodo **vsii končni uporabniki (vključno z gospodinjstvi) na fiksni lokaciji pokriti z gigabitnim omrežjem** s prenosno hitrostjo najmanj 100 Mb/s k uporabniku. Država bo dosegla cilj s sofinanciranjem gradnje odprtih širokopasovnih omrežij na belih lisah, za katere bo v okviru petih ukrepov Ministrstva za digitalno preobrazbo namenila 237 milijonov EUR oz. približno 20 % celotnega proračuna za cilje digitalnega desetletja (Poročilo EK, str. 33). Po podatkih Agencije za komunikacijska omrežja in storitve Republike Slovenije²² je bilo leta 2024 v Sloveniji **100.360 gospodinjstev brez širokopasovnega omrežja**. Večina teh gospodinjstev se nahaja na podeželju (op.a.).

2.2 POČASNEJŠI NAPREDEK NA PODROČJU DIGITALNE INFRASTRUKTURE V OBDOBJU 2021-2023

Evropska komisija ugotavlja, da je **Slovenija na področju povezljivosti dokaj uspešna, razen na področju fiksne in mobilne povezljivosti na podeželju**. Gre za dolgotrajni problem, ki je deloma strukturne narave in povezan s konfiguracijo terena v državi. Slovenija naslavlja slabše razvito digitalno infrastrukturo na podeželju z ukrepi gradnje širokopasovnih omrežij s hitrostjo vsaj 100

21 Vir: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/2023-report-state-digital-decade>.

22 Vir: <https://www.akos-rs.si/telekomunikacije/raziscite/novice/novica/javni-poziv-za-izkaz-trznega-interesa-za-gradnjo-visokozmogljivih-omrezij-ozioroma-nadgradnjo-ali-razsiritev-obstojeicnih-omrezij-s-prenosno-hitrostjo-najmanj-100-mb-s-k-uporabniku-na-celotnem-obmociu-rs-v-naslednjih-treh-letih>.

Mb/s na območjih belih lis, ki jih sofinancirajo javni in zasebni deležniki (Poročilo EK, str. 5).

Pokritost države s fiksnimi zelo visokozmogljivimi omrežji, ki zagotavljajo gigabitno povezljivost (optika in kabelska omrežja) je 78,5 %, kar je na ravni povprečja EU pri kabelskih omrežjih (78,8%)²³ in precej nad povprečjem EU pri optiki (64 %)²⁴ (Poročilo EK, str. 9).

Poprečna rast v EU v zadnjih letih na področju **pokritosti z optiko je precej hitrejša kot v Sloveniji**. Eden izmed morebitnih razlogov je verjetno ta, da tržno zanimive investicije v gigabitno povezljivost v drugih državah EU še niso izkoriščene do te mere kot v Sloveniji. Hkrati je v Sloveniji zaradi oblike poselitve in konfiguracije terena več uporabnikov na področjih, ki so tržno manj zanimiva (op. a.).

Tabela št. 4: Deleža uporabnikov v Sloveniji z dostopom do fiksnih zelo visokozmogljivih omrežij in dvoletna trenda njune rasti oz. upadanja v primerjavi s povprečjem Evropske unije.

Kazalnik / delež	SLO 2021	SLO 2023	Trend SLO	EU 2021	EU 2023	Trend EU	Razlika SLO / EU 2023
Pokritost s kabelskimi omrežji	72,4 %	78,5 %	+ 6,1 %	69,8 %	78,8 %	+ 9 %	- 0,3 %
Pokritost z optiko	72,5 %	78,5 %	+ 6 %	49,8 %	64 %	+ 14,2 %	+ 14,5 %

2.3 UKREPI MINISTRSTVA ZA DIGITALNO PREOBRAZBO NA PODROČJU DIGITALNE INFRASTRUKTURE

Ministrstvo za digitalno preobrazbo je avgusta 2024 objavilo javni razpis za sofinanciranje gradnje odprtih širokopasovnih omrežij naslednje generacije GOŠO 6²⁵ v vrednosti 30.000.000,00 EUR. Pričakovani rezultat javnega razpisa je omogočiti dostop do visokozmogljivih fiksnih širokopasovnih elektronskih komunikacijskih storitev hitrosti najmanj 100 Mb/s za 6.838 gospodinjstev na območjih belih lis, predvsem na redko poseljenih in težko dostopnih območjih.

2.4 UČINKI DOSEDANJI UKREPOV NA PODROČJU DIGITALNE INFRASTRUKTURE

Evropska komisija v svojem poročilu opozarja, da **razlika med povezljivostjo mest in podeželja v Slovenija ostaja**, pri čemer je **napredek pri pokritosti podeželja s kabelskimi omrežji bolj omejen kot na ravni EU** (56,8 % v primerjavi z 51 % v zadnjem obdobju poročanja), na kateri se je povezljivost podeželja povečala s 44,2 % na 55,6 %. Delež gospodinjstev s širokopasovno naročnino vsaj 1 Gb/s (gigabit na sekundo) se je v zadnjem obdobju poročanja še naprej znatno povečeval, in sicer na 9,5 % v primerjavi s 4,5 %, vendar je še vedno precej pod povprečjem EU, ki znaša 18,5 % (Poročilo EK, str. 9).

23 Vir: <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/bookmark/56e93f2d-8b22-4c1a-b116-60992c4e0c88?lang=en>.

24 Vir: <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/bookmark/f7927d2e-a0ac-409d-9dfe-345f138bc3c0?lang=en>.

25 Vir: <https://www.gov.si/zbirke/javne-objave/javni-razpis-za-sofinanciranje-gradnje-odprtih-sirokopasovnih-omrezij-naslednje-generacije-goso-6/>.

2.5 PRIPOROČILA EVROPSKE KOMISIJE NA PODROČJU DIGITALNE INFRASTRUKTURE

Skoraj vsi ukrepi Slovenije na področju gigabitne povezljivosti so osredotočeni na področja belih lis, s katerimi država naslavlja že dlje časa prisoten problem digitalne povezljivosti na podeželju. Evropska komisija opozarja, da **velik del sredstev za financiranje projektov gigabitne povezljivosti izhaja iz obdobja 2014-2020**, ki je že zaključeno. Prav tako so v nacionalnem strateškem načrtu **predvidene precejšnje zasebne naložbe**, ki v tolikšnem obsegu niso prisotne pri nobenem drugem cilju nacionalnega načrta in prispevajo k približno polovici proračuna za ukrepe gigabitne povezljivosti. Cilj teh zasebnih naložb je prispevati k javnemu sofinanciranju gradnje širokopasovnih omrežij s hitrostjo vsaj 100 Mb/s na območjih belih lis (Poročilo EK, str. 10).

V luči navedenega Evropska komisija ne podaja zaključne ugotovitve **ali so načrtovani ukrepi Slovenije zadostni** za odpravo dolgotrajnih in deloma strukturno pogojenih (s topografijo Slovenije) povezanih izzivov gigabitne povezljivosti na podeželju (Poročilo EK, str. 10).

3 STRATEŠKO VLADOVANJE (UPRAVLJANJE) DIGITALNE PREOBRAZBE SLOVENIJE

3.1 UGOTOVITVE EVROPSKE KOMISIJE V POVEZAVI S STRATEŠKIM UPRAVLJANJEM

Evropska komisija ugotavlja, da strateški časovni načrt Slovenije izkazuje **zelo visoke ambicije in znatne napore** za doseganje ciljev digitalnega desetletja (Poročilo EK, str. 4). Pri tem je Slovenija **edina država EU**, ki je svoje nacionalne cilje v **celoti uskladila s cilji EU do leta 2030** oz. jih v dveh primerih celo preseгла. Prav tako uvaja dodatne cilje, kot je uvedba (uporaba) e-identitete.

Slika št. 1: Skladnost slovenskih nacionalnih ciljev digitalnega desetletja s cilji EU do leta 2030 v primerjavi z drugimi državami članicami EU²⁶



26 Vir: Evropska komisija (2024). Report on the state of the digital decade 2024 (str. 20). Dostop <https://ec.europa.eu/newsroom/dae/redirection/document/106687>.

Skupni proračun Slovenije za ukrepe v nacionalnem časovnem načrtu do leta 2030 je **ocenjen na 1 milijardo EUR**, pri čemer se prednostni ukrepi nanašajo na osnovne digitalne spretnosti, digitalne javne storitve, gigabitno povezljivost in uvajanja umetne inteligence/oblaka/analitike podatkov (Poročilo EK, str. 4).

Slovenija je ena izmed enajst držav članic, ki so **podrobneje poročale o posvetovanju z zainteresiranimi stranmi** v procesu priprave nacionalnega strateškega načrta in v nacionalno poročilo vključile povratne informacije deležnikov. Pri tem Evropska komisija kot primer dobre prakse nevladnih organizacij navaja **projekt CODIS**²⁷, ki je pripomogel k **strukturiranemu sodelovanju civilne družbe** v procesu priprave nacionalnega strateškega načrta (Poročilo EK, str. 32). Zagovorniške aktivnosti projekta so pripomogle tudi k temu, da je Ministrstvo za digitalno preobrazbo **omogočilo 14 dnevno javno razpravo** o osnutku predloga nacionalnega strateškega načrta²⁸ (op. a.).

3.2 NESTVARNO STRATEŠKO VLADOVANJE PRI NAČRTOVANJU CILJEV IN UKREPOV?

Po drugi strani Evropska komisija opozarja, da kljub izvajanju posameznih ukrepov, **Slovenija še ni pokazala širšega napredka in preobrazbenih učinkov** na področju digitalne preobrazbe (Poročilo EK, str. 3).

Pregled nacionalnega strateškega načrta kaže, da sta na primeru cilja 80 % prebivalcev z osnovnimi digitalnimi spretnostmi (kompetencami) **vprašljiva nacionalna izhodiščna vrednost ter na njeni podlagi začrtana nacionalna časovnica doseganja cilja in skupno število vključenih prebivalcev po posameznih ukrepih**. Kot nacionalna izhodiščna vrednost v nacionalnem strateškem načrtu je vzeta vrednosti 50 %, čeprav je po zadnjih podatkih Eurostat iz leta 2023 ta vrednost 46,7 %. Ta podatek je skladen s podatki Statističnega urada RS²⁹ (op. a.).

Tekom javne razprave o predlogu nacionalnega strateškega so **organizacije civilne družbe oblikovale 35 predlogov dopolnitev in 2 nova ukrepa**³⁰, ki jih **Ministrstvo za digitalno preobrazbo ni upoštevalo**. Inštitut za elektronsko participacijo je o problematiki ne vključevanja predlogov civilne družbe opozoril Evropsko komisijo v javne pismu³¹ (op. a.).

Nevladne organizacije so v okviru predlaganih dopolnitev izpostavile tudi **naslednje bistvene pomanjkljivosti nacionalnega strateškega načrta** (op. a.):

- premalo premišljeni ukrepi na področju digitalnih kompetenc, ki ne naslavljajo v zadostni meri državljske in medijske pismenosti, digitalnih pravic in digitalne suverenost prebivalstva;

27 Vir: <https://www.inepa.si/2024/01/09/co-creating-digital-policies-in-slovenia-codis-project-summary/>.

28 Vir: <https://www.inepa.si/2023/09/04/sodelovanje-civilne-druzbe-v-posvetovanju-o-osnutku-nacionalnega-strateskega-casovnega-nacrta-za-digitalno-desetletje/>.

29 Vir: <https://www.stat.si/StatWeb/News/Index/11667>.

30 Vir: <https://www.inepa.si/2023/09/21/pripombe-civilne-druzbe-na-osnutek-nacionalnega-strateskega-casovnega-nacrta-za-digitalno-desetletje/>.

31 Vir: <https://www.inepa.si/2023/12/05/open-letter-to-the-eu-commission-on-involving-civil-society-in-the-preparation-of-the-national-strategic-roadmap-for-digital-decade-in-slovenia/>.

- neupoštevanje ključnih načel na področju digitalnih javnih storitev kot so tehnološka nevtralnost, »javni denar, javna koda«, uporaba podatkov v odprtih formatih in spodbujanje odprtokodnih rešitev;
- pomanjkljivi ukrepi v povezavi z digitalnim državljanstvom in krepitvijo demokratičnega življenja (krepitev demokratičnih postopkov s pomočjo digitalnih tehnologij);
- nezadostni ukrepi za doprinos k zelenemu prehodu;
- sektorsko neuravnoteženi ukrepi (splošno zapostavljenost nevladnega sektorja kot deležnika digitalne preobrazbe ter vloge občin in potreb občanov v osnutku strateškega načrta).

3.3 PRIPOROČILA EVROPSKE KOMISIJE V POVEZAVI S STRATEŠKIM NAČRTOVANJEM

Evropska komisija ugotavlja, da imajo vsi ukrepi v nacionalnem strateškem načrtu predvidena **finančna sredstva, ki pa niso vedno skladna z načrtovanimi aktivnostmi in končno vrednostjo cilja** (str. 32). Po mnenju Evropske komisije potrebujejo posamezni cilji dodatne in obsežnejše ukrepe oz. jim manjka podrobnejši opis načrtovanih dejavnosti³² (Poročilo EK, str. 33).

Poleg tega poročilo Evropske komisije na več mestih opozarja na **premalo ukrepov za doseg posameznih ciljev** (npr. gigabitna povezljivost, digitalizacija majhnih in srednjih podjetij in podatkovna analitika), na **neskladnost dinamike in zadostnosti ukrepov z zelo ambicioznimi časovnicami** za doseg posameznih ciljev (npr. umetna inteligenca, velepodatki, zaposleni IKT strokovnjaki) in na **dejanske zmožnosti za doseg EU usklajenih ciljev** glede na skromen izhodiščni položaj Slovenije (npr. zagonska podjetja samorogi) (Poročilo EK, str. 15, 16, 19, 20, 23, 24).

Evropska komisija zato predlaga Sloveniji, da **popravi opis proračunskega dela nacionalnega strateškega načrta in dopolni informacije o pričakovanem učinku strateškega načrta** na ravni ukrepov ter tako zagotovi splošno skladnost načrta (Poročilo EK, str. 5). Prav tako priporoča Sloveniji, da **razvije skladen pristop pri povezovanju digitalnega in zelenega prehoda** (Poročilo EK, str. 8).

Komisija tudi predlaga Sloveniji, da **zagotovi več informacij o uresničevanju digitalnih pravic in načel** (in splošnih ciljev digitalnega desetletja), vključno s tem, kateri nacionalni ukrepi prispevajo k temu. Pri tem kot primer **dobre prakse** izpostavlja projekt civilne družbe »**Sooblikovanje digitalnih politik v Sloveniji (CODIS 2)**«, ki je namenjen spremljanju in krepitvi izvajanja nacionalnega strateškega načrta za digitalno desetletje (Poročilo EK, str. 29)³³ (op. a.).

4 OSTALA PRIPOROČILA EVROPSKE KOMISIJE V POVEZAVI Z VKLJUČUJOČO DIGITALNO PREOBRAZBO

4.1 Usmerjenost na človeka, demokracija in varno digitalno okolje

Evropska komisija v povezavi s spremljanjem izvajanja Evropske deklaracije o digitalnih pravicah in načelih za digitalno desetletje³⁴ izpostavlja, da **46 % anketirancev iz Slovenije v raziskavi**

32 Vir: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/factpages/slovenia-2024-digital-decade-country-report>.

33 Vir: <https://www.inepa.si/tag/codis/>.

34 Vir: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/digital-principles>.

Eurobarometer meni, da Evropska unija ščiti njihove digitalne pravice (povprečje EU je 47 %) ³⁵. V primerjavi s predhodnim letom se je delež za Slovenijo zmanjšal za 5 %. Po drugi strani narašča delež prebivalcev Slovenije (62 %), ki so zaskrbljeni zaradi varnosti otrok na spletu (11 odstotnih točk več kot lani), 47 % pa je zaskrbljenih zaradi nadzora nad osebnimi podatki. Po drugi strani jih 62 % zaupa v svobodo združevanja prek spleta, 57 % pa v varne in zasebnosti prijazne tehnologije, kar je nad povprečjem EU (Poročilo EK, str. 5).

Podatki Eurostat tudi kažejo, da je **sovražni govor na spletu v Sloveniji razmeroma razširjen**. Da so bili v zadnjih treh mesecih izpostavljeni sovražnim ali ponižujočim sporočilom na spletu, je poročalo 43,8 % anketirancev iz Slovenije, kar je nad povprečjem EU, ki znaša 33,5 %. Ob tem Evropska komisija izpostavlja večjo ozaveščenost prebivalstva o tej problematiki kot je povprečje EU. V raziskavi Eurobarometer o digitalnem desetletju so anketiranci iz Slovenije nekoliko pogosteje opredelili sovražni govor kot škodljivo vedenje, ki ima nanje največji vpliv (28 % v primerjavi z 22 %) (Poročilo EK, str. 29).

Po mnenju Evropske komisije bi **večja prepoznavnosti Deklaracije o digitalnih pravicah in načelih na nacionalni ravni in krepitev boljšega vključevanja deležnikov** lahko izboljšala rezultate Slovenije pri doseganju ciljev na področju zaščite ter opolnomočenja ljudi in družbe (ibid).

4.2 Digitalne javne storitve

Na področju digitalnih javnih storitev, e-zdravja in e-identitete se Slovenija nahaja blizu povprečja EU, vendar pa se sooča z **razkorakom med ponujenimi e-storitvami in njihovo uporabo**. Izboljšanje digitalne pismenosti bi lahko pripomoglo k večji uporabi digitalnih javnih storitev. Precejšnje število ljudi zaradi pomanjkanja spretnosti in znanj namreč ne stopa v stik z javno upravo prek spleta (Poročilo EK, str. 7).

Na področju **digitalizacije javnih storitev za prebivalstvo se Slovenija z deležem 77 % približuje povprečju EU**, ki znaša 79,4 % (v primerjavi z 71,4 % za Slovenijo in 77 % za EU leta 2022). **Na področju uporabe** pa se je delež uporabnikov e-uprave, ki so v zadnjih 12 mesecih uporabili spletno strani ali aplikacije za komunikacijo z javno upravo, zmanjšal z 81,3 % na 78,4 %, pri čemer je še **vedno nad povprečjem EU** (75 %). (Poročilo EK, str. 26).

Podobno neskladje med ponudbo in povpraševanjem po digitalnih storitvah se kaže tudi pri e-zdravju in e-identiteti. Najpogostejša razloga za neoddajo izpolnjenih obrazcev na spletnih straneh javne uprave sta bila v letu 2023 **pomanjkanje spretnosti ali znanja** (4,7 % za Slovenijo in 2,7 % na ravni EU) in **neposedovanje digitalnega potrdila ali drugega sredstva za elektronski podpis**. Ob tem Evropska komisija dodaja, da je od lani v Sloveniji veljavna elektronska osebna izkaznica, ki se lahko uporablja kot kvalificirani elektronski podpis (ibid).

Slovenija si je zastavila cilj, da bo vsaj **80 % prebivalstva uporabljalo svojo e-identiteto za opravljanje javnih storitev**. Leta 2023 je bil delež prebivalcev, ki so v zadnjih 12 mesecih uporabili svojo e-identiteto za dostop do spletnih storitev, **pod povprečjem EU** (35,7 % v primerjavi z 41,1 %). Pri uporabi storitev, ki jih zagotavljajo slovenski javni organi ali javne službe, je Slovenija prav pod povprečjem EU (21,8 % v primerjavi z 36,1 %) (Poročilo EK, str. 25).

35 Vir: Eurobarometer 551 »Digital Decade 2024« <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/3174>.

Evropska komisija ugotavlja, da je Slovenija v nacionalni strateški načrt vključila **veliko zelo konkretnih ukrepov** za izboljšanje in razširitev digitalnih javnih storitev v naslednjih 2-3 letih v primerjavi z drugimi cilji, pri katerih imajo ukrepi večinoma časovnico implementacije do leta 2030 (ibid).

Evropska komisija **priporoča Sloveniji nadaljevanje prizadevanj za digitalizacijo javnih storitev**. Pri čemer bi Slovenija morala v luči neskladja med ponudbo digitalnih javnih storitev in njihovo uporabo, posebno pozornost nameniti **soustvarjalnemu razvoju** (npr. vključevanje povratnih informacij uporabnikov) in **uporabniški prijaznosti e-storitev** (Poročilo EK, str. 7, 27-28).

4.3 EDIC Digital Commons

Država Slovenija je v nacionalni strateški načrt v poglavju 5. Sodelovanje na evropski ravni vključila tudi ukrep večdržavnega projekta, ki predvideva vzpostavitev Konzorcija evropske digitalne infrastrukture za skupne dobrine (EDIC Digital commons). Pričakovani rezultat ukrepa je oblikovanje učinkovitega okolja za razvoj in uporabo odprtokodne in prosto dostopne programske opreme (FOSS), infrastrukture in storitev, ki bo prispevala k oblikovanju kulture odprtosti, dostopnosti, suverenosti in vključenosti digitalne preobrazbe za vse (Nacionalni načrt, str. 86). Država Slovenija glede na informacije Evropske komisije sodeluje v razpravah znotraj neformalnih delovnih skupin o vzpostavitvi Konzorcija evropske digitalne infrastrukture za skupne dobrine (Poročilo EK, str. 34). Evropska komisija v povezavi z EDIC Digital Commons ne podaja priporočil. Ne glede nato, bi morebitno nesodelovanje Slovenije v formalno vzpostavljenem EDIC Digital Commons pomenilo nadaljevanje nedosledne politike³⁶ Ministrstva za digitalno preobrazbo do vloge in pomena odprtokodne in prosto dostopne programske opreme na področju digitalne vključenosti (op.a.).

5 PREDLOGI DOPOLNITEV NACIONALNEGA STRATEŠKEGA NAČRTA NA PODROČJU DIGITALNE VKLJUČENOSTI IN DIGITALNIH PRAVIC

Na podlagi predstavljenih priporočil Evropske komisije in zbranih podatkov iz javno dostopnih statistik in virov ter pripomb civilne družbe na osnutek Nacionalnega strateškega časovnega načrta za digitalno desetletje³⁷ predlagamo naslednje dopolnitve nacionalnega strateškega načrta po posameznih področjih in ukrepih digitalne vključenosti:

5.1 Digitalne spretnosti (kompetence)

1) Popravek nacionalne izhodiščne vrednosti deleža prebivalstva z vsaj osnovnimi digitalnimi spretnostmi s sedanjih 50% na 46,7 % v skladu z uradnimi statističnimi podatki in temu ustrezen

³⁶ Ministrstvo za digitalno preobrazbo v okviru mehanizma za izposojanje računalniške opreme (MIRO) omogoča izposojanje prenosnih računalnikov z nameščenim odprtokodnim operacijskim sistemom, po drugi strani pa še vedno ni odpravilo diskriminatorne obravnave uporabnikov računalnikov in pametnih telefonov z nameščenimi odprtokodnimi operacijskimi sistemi, ki ne morejo uporabljati elektronske osebne izkaznice (op.a.).

³⁷ Vir: <https://www.inepa.si/2023/09/21/pripombe-civilne-druzbe-na-osnutek-nacionalnega-strateskega-casovnega-nacrta-za-digitalno-desetletje/>.

popravek obstoječe nacionalne časovnice doseganja cilja 80 % prebivalstva z vsaj osnovnimi digitalnimi spretnostmi do leta 2030 (Nacionalni načrt, str. 7). Sedanja časovnica v Nacionalnem strateškem načrtu predvideva, da bo leta 2023 delež prebivalstva Slovenije z vsaj osnovnimi digitalnimi spretnostmi znašal 57 % (ibid.). Dejanski delež prebivalstva glede na javno dostopne Eurostat znaša 46,7 %. Prav tako je v nacionalnem načrtu predvideva 3 % rast na letni ravni, ki pa bo morala glede na dejansko izhodiščno vrednost znašati 4,7 %. Temu ustrezno bi morala pristojna ministrstva ponovno premisliti predvideno število vključenih prebivalcev po posameznih ukrepih za pridobivanje in razvoj digitalnih kompetenc.

2) Dopolnitev opisa in časovnice izvajanja ukrepa št. 9 Digitalno opismenjevanje po konceptu train the trainer (Nacionalni načrt str. 26), katerega pričakovani učinek je neposredno digitalno opismenjenih 13.000 prebivalcev. Nacionalni načrt predvideva začetek izvajanja ukrepa v letu 2024. Po javno dostopnih podatkih se ta ukrep v letu 2024 še ni začel izvajati. Vsebina ukrepa opisuje značilnosti organizacij, ki spadajo v nevladni sektor. Zato predlagamo, da se vsebina ukrepa dopolni z navedbo nevladnih organizacij in ostalih organizacij v drugih sektorjih, katerim je namenjen ukrep. Prav tako predlagamo, da se v ukrep vključijo specifična usposabljanja za javne uslužbenke, ki pogosto delajo s starejšimi (socialne delavce, socialne gerontologe, javne uslužbenke in zdravstvene delavce). Tako bodo bolje pripravljene za pomoč pri digitalni pismenosti in pri usmerjanju starejših k ustreznim digitalnim storitvam.

3) Ciljno in lokalno informiranje ter vključevanje specifičnih in težje dostopnih skupin prebivalstva v obstoječe ukrepe digitalnega opismenjevanja. Nacionalni strateški načrt mora biti skladen s potrebami specifičnih ciljnih skupin. V opise ukrepov digitalnega opismenjevanja vključiti strategije za doseganje specifičnih skupin (npr. starejših, ljudi v ruralnih okoljih) in spodbujati sodelovanje z lokalnimi organizacijami, ki bi lahko pomagale pri izvajanju ukrepov na terenu. Njihova vključitev bi lahko prispevala k večji dostopnosti in učinkovitosti programov, zlasti v ruralnih območjih. Ob tem predlagamo sistematično promocijo digitalnih storitev, ki prispevajo k boljši kakovosti življenja (npr. dostop do zdravja, komunikacija z družino) in bi lahko spodbudila večjo pripravljenost na sodelovanje v ukrepih digitalnega opismenjevanja.

4) Vključitev načel tehnološke nevtralnosti in digitalne suverenosti v ukrepe za pridobivanje in razvoj digitalnih kompetenc prebivalcev Republike Slovenije (ukrepi št. 1, 3-7 in 9-16, Nacionalni načrt, str. 22-29). Načelo tehnološke nevtralnosti se nanaša na uporabniško svobodo posameznikov in organizacij, da lahko glede na svoje potrebe, zase izberejo najbolj primerne tehnologije. Načelo digitalne suverenosti pomeni, da imajo uporabniki digitalnih tehnologij ustrezne informacije, znanje ter razvite veščine in kompetence za samostojno odločanje o prilagodljivi, varni in zasebni uporabi strojne in programske opreme, v skladu z njihovimi pričakovanji. Med cilji ukrepov za pridobivanje in razvoj digitalnih kompetenc prebivalcev Republike Slovenije bi zato morala biti tudi krepitev njihove digitalne suverenosti v odnosu do poslovnih modelov tehnoloških multinacionalk in podatkovnega kapitalizma ter spodbudnosti kritičnega, samostojnega in informiranega odločajo o odgovorni uporabi digitalnih tehnologij in storitev (v povezavi z opolnomočenjem, zasebnostjo, varnostjo, zaščito podatkov in digitalnim odklopom ter ostalimi zavezami Evropske deklaracije o digitalnih pravicah in načelih za digitalno desetletje³⁸). Upoštevanje načela tehnološke nevtralnosti bo prispevalo k bolj kakovostnemu pridobivanju digitalnih kompetenc po meri ciljnih skupin prebivalstva in njihovih potreb.

38 Vir: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/HTML/?uri=CELEX:32023C0123\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/HTML/?uri=CELEX:32023C0123(01)).

5.2 Strateško vladovanje (upravljanje) digitalne preobrazbe

5) Umestitev novega ukrepa v nacionalni strateški načrt, katerega cili bo celostna in neodvisna zunanja evalvacija rezultatov in učinkov ukrepov na področju digitalne vključenosti. Evalvacija se nanaša na ukrepe na področju pridobivanja in razvoja digitalnih kompetenc prebivalstva ter zagotavljanja gigabitne infrastrukture za vsa gospodinjstva glede na načrtovane cilje, časovnico izvajanja in predvideno porabo sredstev v nacionalnem strateškem načrtu. Podlago za umestitev ukrepa za spremljanje izvajanja ukrepov v nacionalnem strateškem načrtu predstavlja 2. odstavek 5. člena (Spremljanje napredka) Sklepa o vzpostavitvi programa politike Pot v digitalno desetletje do leta 2030, ki določa, da države članice Evropski Komisiji pravočasno zagotovijo potrebne statistike in podatke za učinkovito spremljanje digitalne preobrazbe in stopnje doseganja digitalnih ciljev. Predlagani ukrep sledi prizadevanjem za krepitev izvršne zmogljivosti in zaupanja v institucije v skladu s Strategijo razvoja Slovenije 2030. Ukrep se umesti v nacionalni strateški načrt v 4. poglavje: Politike, ukrepi in dejavnosti, ki pripomorejo k splošnim ciljem.

5.3 Uresničevanje splošnih ciljev programa politike Digitalno desetletje

6) Umestitev novega ukrepa v nacionalni strateški načrt, katerega cilj bo krepitev demokratičnih postopkov in odločanja s pomočjo digitalnih tehnologij (e-participacija in i-volitve). Ukrep se nanaša na celostno digitalizacijo upravnih postopkov na področju demokratičnega življenja (npr. e-oddajo podpore kandidatom na predsedniških in lokalnih volitvah, e-registracijo politične stranke ter ostalih z demokratičnim delovanjem povezanih javnih storitev), omogočanje spletnega glasovanja na daljavo (i-volitve), digitalizacijo volilnih procesov, digitalizacijo peticij Državnemu zboru ter na bistveno izboljšanje demokratičnih učinkov portala Predlagam vladi in podportala eDemokracija na portalu E-uprava (e-participacija). Predlog se prav tako nanaša na digitalizacijo novih praks državljske udeležbe kot so množičenje (crowdsourcing) in participativni proračun ter ostalih e-komunikacijskih procesov civilnega dialoga med državo in civilno družbo in znotraj civilne družbe. Podlago za umestitev ukrepa predstavlja splošen cilj (g) Sklepa o vzpostavitvi programa politike Pot v digitalno desetletje do leta 2030, ki se nanaša na zagotavljanje sodelovanja v demokratičnem življenju prek spleta za vse. Ukrep se umesti v nacionalni strateški načrt v 4. poglavje: Politike, ukrepi in dejavnosti, ki pripomorejo k splošnim ciljem – Digitalno državljanstvo.

7) Umestitev novega ukrepa v nacionalni strateški načrt, ki se nanaša na sistemski pristop k soustvarjalnemu razvoju in uporabniško prijaznosti e-storitev. Cilji ukrepa so prilagoditev in dostopnost digitalnih javnih storitev različnim starostnim skupinam, vključevanje ciljnih skupin uporabnikov v soustvarjalni razvoj digitalnih javnih storitev in digitalne javne storitve po meri uporabnika (merjenje zadovoljstva). Ukrep se umesti v nacionalni strateški načrt v 4. poglavje: Politike, ukrepi in dejavnosti, ki pripomorejo k splošnim ciljem – Digitalno državljanstvo.

8) Umestitev novega ukrepa v nacionalni strateški načrt, ki bo zagotovil boljše izvajanje zakonodaje na področju spletne dostopnosti. Več kot 98 odstotkov spletnih strani ni v celoti skladnih s standardi dostopnosti glede na določila zakona o dostopnosti spletišč in mobilnih aplikacij (ZDSMA). Na področju spletne dostopnosti je zato potrebno izboljšati zavedanje, da mora razvoj digitalnih javnih storitev upoštevati potrebe in pričakovanja uporabnikov. Načelo digitalne dostopnosti velja za vse, tako za starejše in uporabnike z različnim invalidnostmi. V letu 2025 stopa v veljavo tudi Zakon o dostopnosti do proizvodov in storitev za invalide. Ključni razlogi za

deficitarnost digitalne dostopnosti v Sloveniji so neozaveščenost in neinformiranost zavezancev ter izvajalcev digitalnih javnih storitev na lokalni in državni ravni, pomanjkljiva usklajenost pristojnih vladnih resorjev, pomanjkljiv nadzor nad izpolnjevanjem zakonodaje, neizrekanje kazni ter nerazvit dialog pristojnih ministrstev s strokovnimi organizacijami iz nevladnega sektorja. Ukrep za sistemsko naslavljanje digitalne dostopnosti se umesti v nacionalni strateški načrt v 4. poglavje: Politike, ukrepi in dejavnosti, ki pripomorejo k splošnim ciljem – Digitalno državljanstvo.

9) Umestitev novega ukrepa v nacionalni strateški načrt, ki se nanaša na omejitve uporabe mobilnih naprav v času šolskega pouka v osnovnih in srednjih šolah. Ukrep se nanaša na sistemsko ureditev problematike prekomerne in škodljive uporabe mobilnih naprav med otroci in mladostniki (npr. varna hrambe vseh pametnih naprav kot so pametni telefoni, pametne ure, ki jih otroci odložijo pri vstopu v šolo in jih dvignejo po končanju pouka). Podlago za sprejetje ukrepa predstavlja Evropska deklaracija o digitalnih pravicah in načelih za digitalno desetletje, ki vključuje zaščito in opolnomočenje otrok in mladih v digitalnem okolju. Rezultati raziskave javnega mnenja Eurobarometer 551 »Digital Decade 2024« kažejo, da več kot polovica anketirancev iz Slovenije (62 %) meni, da se v državi digitalne pravice in načela na primeru zagotavljanje varnih digitalnih okolij in vsebin za otroke in mlade ne zagotavljajo preveč dobro. Ukrep se umesti v nacionalni strateški načrt v 4. poglavje: Politike, ukrepi in dejavnosti, ki pripomorejo k splošnim ciljem – Digitalno državljanstvo.

10) Umestitev novega ukrepa v nacionalni strateški načrt, katerega cilj bo večja uporaba odprtih formatov in odprto kodnih rešitev v javni in državni upravi. Cilj ukrepa je spodbujati uporabo podatkov v odprtih formatih (osnova za uporabo odprtih podatkov), širiti dostopnost podatkov za strojno nadaljnjo obdelavo, povečevati obseg odprto kodnih rešitev v razvoju digitalnih javnih storitev in uresničevati načelo »javni denar, javna koda«. Odprt format je tisti format, ki je hkrati odprt standard. Gre za format, ki je prost za uporabo in ni vezan na komercialno programsko opremo ali ponudnika. Odprt format tudi ni obremenjen s patenti ali drugimi intelektualnimi pravicami oz. so te prosto licencirane vsem. Njegova prednost je ta, da omogoča trajno ohranjanje digitalnih virov. Odprti formati poleg tega izboljšujejo interoperabilnost digitalnih vsebin. Besedilne oz. pisarniške datoteke javne uprave ter podatke, ki so namenjeni in dostopni javnosti, je zato potrebno objavljati tudi v odprtem formatu ODF (Open Document Format). Z uporabo in razvojem odprtokodnih rešitev se znižajo stroški za storitve, saj jih ni potrebno ponovno razvijati. Ob tem se spodbuja sodelovanje med različnimi sektorji, javna sredstva pa se racionalno porabljajo za rešitve, ki so na voljo tudi širši javnosti ter s tem tudi javnemu sektorju. Zvišuje se nivo inovacij, saj ni potrebe po ponovnem iskanju rešitev za rešen problem, in se lažje gradi na že obstoječem. Evropska komisija³⁹ navaja naslednje prednosti uporabe odprtokodnih rešitev pri razvoju digitalnih javnih storitev: a) odprta koda je javna koda, ki omogoča smotrno porabo javnega denarja, omogoča svobodo izbire in se izogiba t.i. »priklenitvi na prodajalca« (ang. vendor lock-in), b) lažja uporaba in ponovno uporaba programskih rešitev pri razvoju čezmejnih storitev, ki so interoperabilne in povečujejo učinkovitost in c) odprtokodnemu programju se na preprost in učinkovit način dodajajo nove funkcije, ki se lahko prosto delijo s komerkoli, za kakršen koli namen. Cilj načela »public money, public code«⁴⁰ pri razvoju vseh novih digitalnih storitev, katerih koda ima javno vrednost, je poraba javnih sredstev za javno (odprto) kodo ter s tem zviševanje kakovosti in dostopnosti programov in storitev za vse. Načelo spodbuja preglednost, sodelovanje in inovacije pri razvoju digitalnih javnih storitev. Hkrati se s tem načelom preprečuje podvajanja dela in

39 Vir: Evropska komisija. Open source software strategy 2020-2023, https://commission.europa.eu/about-european-commission/departments-and-executive-agencies/digital-services/open-source-software-strategy_en.

40 Vir: <https://publiccode.eu/>.

nesmotrno porabo javnega denarja v primerih, ko pride do menjave razvijalca / ponudnika digitalne javne storitve (razvoj nove storitve od začetka). Ukrep se umesti v nacionalni strateški načrt v 4. poglavje: Politike, ukrepi in dejavnosti, ki pripomorejo k splošnim ciljem – Podpiranje vodilnega položaja in suverenosti.

11) Umestitev novega ukrepa za računalniško opremljenost društev upokoencev in socialnih zavodov v skladu z Zakonom o spodbujanju digitalni vključenosti. Peti odstavek 14. člena Zakona o spodbujanju digitalne vključenosti določa, da lahko pristojni organ podeli subvencije za nakup računalniške opreme tudi izvajalcem socialnovarstvenih programov in nevladnim organizacijam, namenjenim združevanju starejših. Delovna skupina za digitalno vključenost starejših pri Mreži nevladnih organizacij za vključujočo informacijsko družbo je bila s strani predstavnikov društev upokoencev opozorjena na pomanjkanje ustrezne računalniške opreme za delovanje društev. Prav tako se je med epidemijo COVID-19 pokazala nezadostna računalniška opremljenost socialnih zavodov. Ukrep se umesti v nacionalni strateški načrt v 4. poglavje: Politike, ukrepi in dejavnosti, ki pripomorejo k splošnim ciljem – Digitalno državljanstvo.

12) Umestitev novega ukrepa v nacionalni strateški načrt, ki se nanaša na podporo digitalni preobrazbi nevladnega sektorja. Digitalizacija nevladnega sektorja se v ožjem pomenu nanaša na uporabo digitalnih tehnologij pri delovanju, poslovanju in zagovorništvu nevladnih organizacij. Širši cilj digitalizacije je digitalna preobrazba organizacij, ki poleg tehnoloških prinaša tudi procesne, komunikacijske in kulturne spremembe. Pomemben vidik digitalne preobrazbe NVO sektorja je krepitev njegove digitalne suverenosti v odnosu do poslovnih modelov tehnoloških multinacionalk in podatkovnega kapitalizma ter omogočanje samostojnega in informiranega odločajo o uporabi strojne in programske opreme ter spletnih storitev. Ukrep naslavlja neuravnotežen pristop Države Slovenije pri digitalni preobrazbi različnih sektorjev družbe. Velika večina javnih sredstev za digitalno preobrazbo je bila in je še vedno namenjena gospodarstvu, javni upravi, izobraževalnemu in raziskovalnemu sektorju. To potrjujejo tako številni ukrepi v osnutku Nacionalnega strateškega časovnega načrta za digitalno desetletje v korist omenjenih sektorjev kot tudi že razvita podporna okolja kot je ekosistem EDIH-ov, ki so izdatno financirana iz naslova javnih sredstev. Okvirna vrednost predvidenih ukrepov za doseganje digitalnih ciljev v neposredni povezavi z gospodarstvom znaša 240 milijonov evrov, v povezavi z izobraževalnim in raziskovalnim sektorjem 113 milijonov evrov in javno upravo 110 milijon evrov. Po drugi strani je Ministrstvo za javno upravo objavilo prvi in do sedaj edini javni razpis za digitalno preobrazbo nevladnih organizacij leta 2021 v vrednosti 4,5 milijona evrov. Zakon o nevladnih organizacijah (ZNOrg) nalaga Ministrstvu za digitalno preobrazbo obveznost, da v okviru svojih pristojnosti preko javnih razpisov financira projekte in programe nevladnih organizacij in drugih oseb, namenjenih izvajanju ukrepov za razvoj posameznih področij, ter spodbujanju razvoja nevladnih organizacij in razvoju podpornega okolja za nevladne organizacije. Temu sledi tudi 17. člen Zakona o spodbujanju digitalne vključenosti, po katerem lahko pristojni organ skladu s predpisi o javnih financah in zakonom, ki ureja nevladne organizacije, podeli subvencije za izvedbo projektov vsebinskih mrež nevladnih organizacij za dejavnosti informiranja, svetovanja, izobraževanja, raziskovanja, zagovorništva mreženja, promocije in podpore v korist vseh nevladnih organizacij na področju uporabe in razvoja digitalnih tehnologij in digitalnih kompetenc. Ukrep se umesti v nacionalni strateški načrt v 4. poglavje: Politike, ukrepi in dejavnosti, ki pripomorejo k splošnim ciljem – Digitalno državljanstvo.

5.4 Sodelovanje na evropski ravni

13) Dopolnitev opisa in časovnice izvajanja ukrepa št. 84 Konzorcij evropske digitalne infrastrukture za skupne dobrine (EDIC Digital commons) (Nacionalni načrt str. 86-87). Opisu ukrepa manjkajo podatki o namenjenih ali predvidenih finančnih sredstvih in drugih viri, vključno s človeškimi viri ter informacije o pričakovanem učinku ukrepa. Dopolnitev se nanaša na priporočilo Evropske komisije Sloveniji, da popravi opis proračunskega dela nacionalnega strateškega načrta in dopolni informacije o pričakovanem učinku strateškega načrta na ravni ukrepov (Poročilo EK, str. 5).

5.5 Ostali predlogi ukrepov

14) Zagotoviti delovanje elektronske osebne izkaznice na računalnikih in pametnih telefonih z nameščenimi odprtokodnimi operacijskimi sistemi. V okviru cilja št. 13 (Digitalna identiteta), po katerem ima 80 % državljanov dostop do elektronske identifikacije (eID) in ukrepa št. 63, ki se nanaša na učinkovite in uporabniško prijazne rešitve za digitalno identiteto, omogočiti delovanje elektronske osebne izkaznice na odprtokodnih operacijskih sistemih. Republika Slovenija je leta 2022 začela izdajati elektronsko osebno izkaznico, ki pa ne deluje na računalnikih z nameščenim operacijskim sistemom Linux. K temu je sicer pristojno Ministrstvo za digitalno preobrazbo obvezalo zunanjega pogodbenega izvajalca in pri tem navedlo, da bo rešitev na voljo v zadnjem kvartalu leta 2023. Kar pa se do danes ni zgodilo. Elektronska osebna izkaznica države Slovenije tako predstavlja primer elektronske javne storitve, ki ne upošteva načel in vrednot tehnološke nevtralnosti, etičnosti digitalnih javnih storitev ter enakosti uporabnikov/c vseh elektronskih naprav in operacijskih sistemov. Podlago za delovanje elektronske osebne izkaznice na odprtokodnih operacijskih sistemih predstavlja tudi Evropska deklaracija o digitalnih pravicah in načelih, ki se nanaša na zagotavljanje takšne zasnove, razvoja, uvajanja in uporabe tehnoloških rešitev, ki spoštujejo temeljne pravice, omogočajo njihovo uveljavljanje ter spodbujajo solidarnost in vključevanje.